

Հերշելի կարծեացը դէմ քանի մը տարակոյսներ ելան . Փաստորֆ աստեղաբաշխը դիտեր տեսեր է որ սե բծերուն եզերքները միակերպ թերաստուեր չեն , այլ լուսաւոր դծեր ու մանեակներ ունին , և ասոնք այնպիսի դիւր կ'առնուն որ կարծես թէ լուսեղէն ցանց մը կը ձևացընեն : Իսկ լուսաւոր մթնոլորտին հեղանիւթ ըլլալը այս ընդդիմութիւնս ունի որ արեւուն ինքն իր վրայ թաւալմամբը պէտք է որ հակըթի գնտաձևութիւնն առնու , որ յետ այնչափ ուշի ուշով եղած դիտողութեանց այս ձևս չէ ստուգուած :

Իաց ՚ի բծերէն արեւուն մակերևութին վրայ լուսաւոր կէտեր ալ կ'երևան որ ջահ կ'ըսուին . այս ջահերը իրենց սաստիկ լուսաւորութեանը պատճառաւ արեւուն ուրիշ մասերէն կը զանազանին , երբեմն կ'որ կ'ըլլան և մէկ կարգի վրայ . և ինչպէս Հերշել դիտեր է՝ ինչուան 16000 մղոն երկայնութիւն միջոց կը գրաւեն : Իսկ ջահերը երբոր արեւուն եզերքները կ'ըլլան որոշ կը տեսնուին , ուսկից կը հետեցընեն աստեղաբաշխը՝ թէ ասոնք լուսաւոր մակերևութին վրայ բարձրացած բաներ ըլլան : Ի՞նչ դիտելու բանն ալ այս է որ այս ջահերը վերը ըսուած պատահաւորաբաններուն մօտերը բազմութիւն կ'ըլլան , ուստի կ'երևայ թէ անոնց հետ վերաբերութիւն մ'ունին : Իսկ ալ կ'ըսէ Հերշել թէ ասոնք երբեմն մանր թերաստուեր բծերու հետ խառն կ'ըլլան և շոյտ շոյտ կը փոփոխեն իրենց ձևը : Ինքը կը կարծէ թէ այս ջահերը պատահաւորաբաններուն պատճառաւ անոնց չորս դին խտացած լուսաւոր ամպերն ըլլան :

Արովհետև արեւէն լոյս ու ջերմութիւն կ'առնունք , կրնայ մէկը հարցընել թէ բծերը արդեօք երկրիս վրայ ազդեցութիւն մը կ'ընեն : Հերշել կ'ըսէ թէ առատութեան տարիները միշտ արեւուն սկաւառակին վրայ կարգէ դուրս բծեր երևցեր են . այս կարծիքը ուրիշ

ներն ալ ընդունած են . բայց իրաւացի սեպելու է Պրանտէսին ըսածը թէ այս բանս ստուգելու համար մինչև հիմայ եղած դիտողութիւնները բաւական չեն :

Արեւուն վրայ ուրիշ երևոյթներ ալ կը տեսնուին որոնց մինչև հիմայ մեկնութիւն մը չի կրցան տալ աստեղաբաշխը : Դիտեր տեսեր են որ արեւը երկրէս միջին հեռաւորութիւնէն ունեցած տրամագիծը ամէն ատեն նոյն չէ . 1750^{էն} մինչև 1774 իրեն հորիզոնական տրամագիծը 32', 2" էր . 1775^{էն} մինչև 1782՝ 32', 2"^{էն} 32', 0" էր . և 1782^{էն} մինչև 1786՝ 32', 0"^{էն} 31', 59" էր , որով կարծես թէ հետզհետէ արեւուն տրամագիծը նուազելու վրայ է եղեր : Ինչհաւանական 1804^{էն} մինչև 1809 արեւուն հորիզոնական տրամագիծը ինչուան 32', 6" էր . և Պէտէլի դիտողութեանցը նայելով 1816^{էն} , 1817^{էն} , 1818^{էն} արեւուն հորիզոնական տրամագիծը 32', 5²/₃" էր : Իսկ դիտողութեանց նայելով՝ արեւուն տրամագիծը երբեմն 700 մղոն կը պակսի ու կ'աւելնայ :

Իաց թէ որ ուզենք արեւուն մարմնոյն վրայ եղած ուրիշ դիտողութիւններն ալ պատմել հոս՝ խօսքերնիս կ'երկրնայ , և ինչպէս մինչև հոս ըսածներնուս ստոյգ պատճառ մը չկրցանք գտնել որ մարդուս միտքը համոզուի , սակէ վերջն ալ ըսելիքնիս նոյն աստիճանի կամալ քիչ ստուգութիւն ունին , անոր համար մենք ալ խօսքերնիս կը վերջացունենք :

Դերու պէս ապրէ որ ամենեւին չի զղջաս երիտասարդութեանդ վրայ :

Գիտցիր որ երբեմն գիտնալով կորսընցընելը օգուտ է աւելի քան թէ վնաս . մանաւանդ այնպիսի պարագաներու մէջ , որ քու շահուդ ամենեւին չի դաշիր , և տեսնողներն զբեզ խոհեմ տեղ կը դնեն :